

سیزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

ورودی مدرسه و تأثیرات ذهنی آن بر مخاطب

نرجس خسروجردی

عضو هیأت علمی دانشکده مهارت و کارآفرینی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

h.khosrojerdy@yahoo.com

چکیده

در محیط‌های یادگیری ورودی به عنوان مفصل ارتباط‌دهنده فضای شهری با فضای معماری به شمار می‌آید. این فضا اولین مکانی است که دانش‌آموز در ابتدای ورود به مدرسه با آن برخورد کرده و درگیر می‌شود و آخرین مکانی است که آن‌ها در هنگام خروج از مدرسه با آن ارتباط دارند. در واقع این فضا مرزی را از نظر روانی و نیز از نظر فیزیکی ایجاد می‌نماید، این مرز دانش‌آموزان را متوجه درون و بیرون مدرسه می‌کند و این آگاهی را به آن‌ها می‌دهد که از آستانه‌ای عبور کرده و وارد مدرسه شده‌اند. با توجه به این موضوع ورودی مدرسه باید خوانا و شاخص طراحی شود. باید دارای خاصیت دعوت‌کنندگی باشد تا بتواند مخاطبین را به سمت خود جذب نماید. در رنگ‌آمیزی فضای ورودی بهتر است از رنگ‌های شاد و گرم که جذب‌کننده مخاطب می‌باشد استفاده نمود

کلمات کلیدی: ورودی، ذهن، اجتماع، دعوت‌کنندگی، خوانا

۱- مقدمه

ورودی مدرسه و نخستین تأثیر ذهنی بر مخاطب

نخستین تأثیرات ذهنی ما از هر مکانی در برخورد با جداره‌های بیرونی و نقطه ورود شکل می‌گیرد و از طریق این مرزهای تأثیرگذار بیرون و درون مکان به ما معرفی می‌شود. ورودی فضاهای آموزشی و هر آنچه برای تعریف مرزهای آن به کار می‌رود می‌تواند، نشان‌دهنده نوع مخاطبین، رفتارها و علایق آن‌ها و نیز نوع عملکردشان باشد؛ به عبارتی عابرین پیاده در هنگام گذر از کنار جداره‌های مدرسه و نیز با نیم‌نگاهی از درون قاب ورودی به محوطه مدرسه، می‌توانند به رویکرد آن و نوع فعالیت‌های دانش‌آموزان پی ببرند؛ پس در طراحی هر مکان، ورودی اصلی، عنصری بسیار مهم و شاخص تلقی می‌شود.

" درگیر نمودن اجتماع در مدارس یک فاکتور کلیدی است؛ بنابراین اجتماع نیز باید مدرسه را متعلق به خودش بداند... ورودی مدرسه در عین حال که متوجه ایمنی است باید در تعادل با خواسته‌ها و نیازهای اجتماع نیز باشد."

(کامل نیا حامد، دستور زبان طراحی محیط‌های یادگیری، نشر سبحان نور، ۱۳۸۶، ص ۱۵۸ و ۱۶۱)

فضای ورودی در محیط‌های یادگیری از نظر روانی و فیزیکی مرزی را ایجاد می‌نماید و این آگاهی را به فرد می‌دهد که از آستانه‌ای عبور کرده و وارد مدرسه شده است. معمار می‌تواند با ایجاد شکست، تورفتگی و بیرون زدگی، خلق فضاهای نیمه باز، نیمه بسته و بسته، پله، استفاده از اجزاء و عناصر طبیعی و ساختمانی و ... عرصه‌ی مشخصی را برای این مرز و فضای آن تعریف کند.

سیزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

۲- ورودی و نحوه رسیدن دانش آموزان به مدرسه

دانش آموزان با توجه به رده سنی با وسایل حمل و نقل متفاوتی به مدرسه سفر می کنند. در مقطع ابتدایی، کودکان با وسایل نقلیه نظیر سرویس و یا والدین خود به مدرسه می آیند؛ بنابراین توجه به حرکت و توقف سواره در تعریف مکان ورودی دبستان حائز اهمیت بیشتری می باشد.

در طراحی ورودی دبیرستان باید به مقیاس پیاده توجه نمود. دانش آموزان در مقطع دبیرستان بیشتر ترجیح می دهند به صورت مستقل، پیاده، با دوچرخه یا با وسایل حمل و نقل عمومی به مدرسه بروند؛ همچنین در نظر گرفتن فضایی در نزدیک ورودی برای پارک دوچرخه ضروری است؛ اما باید دقت داشت که انبوه دوچرخه های پارک شده می تواند ورودی را مغشوش کند. موضوع پارک و توقف دوچرخه در مقاطع بالاتر پر رنگ تر می شود به طوری که در طراحی محوطه دانشکده از ضرورت بالایی برخوردار است.

(برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به فصل چهارم از کتاب "مکانهای مردمی"، مفیدی نژاد، نغمه، مترجم، انتشارات کتابکده کسری، ۱۳۹۴)

۳- ورودی مدرسه و تنوع رفتارها در حوزه ورود

مهمترین نکته در خصوص طراحی ورودی واحدهای آموزشی انتخاب مکان مناسب برای ورود است. در این مراکز ورودی تنها یک نقطه نیست و بیشتر باید به آن به عنوان حوزه ورود و خروج نگریست. در این حوزه انواع مخاطب حضور داشته و رفتارهای گوناگون رخ می دهد.

خروج دانش آموزان از مدارس ابتدایی پسرانه همراه با عجله، سر و صدا و حضور در خیابان های اطراف ورودی است. با توجه به خاص بودن این مخاطبین و رفتارهای غیرقابل پیش بینی آن ها در هنگام خروج از مدرسه، در مکانیابی ورودی باید دقت نمود و در این انتخاب امنیت کامل دانش آموزان را تأمین کرد. گاهی عرض کم پیاده روها سبب می شود دانش آموزان در سواره رو تردد کنند و این موضوع تداخل عملکردی بین سواره و پیاده را موجب می شود در این گونه موارد ایجاد پیش ورودی و یا عقب نشینی جداره یکی از راه حل هایی است که از ازدحام مقابل ورودی می کاهد.

بسیاری از والدین وسایل نقلیه خود را در مجاورت ورودی فضاهای آموزشی پارک می کنند تا از ورود کودک خود به مدرسه مطمئن شوند. این رفتار به نوبه خود می تواند موجب ترافیک و مزاحمت برای سایر وسایل نقلیه محلی شود. همچنین باید راه حلی جهت توقف سرویس های مدرسه یافت تا توقف آن ها حرکت منظم ماشین ها در خیابان را برهم نزند. در پایان جهت تأمین امنیت دانش آموزان در تمامی مقاطع تحصیلی ذکر شده، کنترل و اشراف بر حوزه ورودی ضروری است.

۴- انواع ورودی ها شخصیت های متفاوتی دارند

تعیین تعداد ورودی های هر مجتمع آموزشی بستگی به مقیاس، تعداد دانش آموزان، تعداد مقاطع تحصیلی و انواع فعالیت های جنبی این مراکز دارد. بسیاری از مدارس امروزی، خصوصا مدارس غیرانتفاعی در مقیاس های کوچک و در برخی موارد حتی ساختمان های مسکونی به جذب دانش آموز می پردازند، در چنین مواردی عملا معماری فضای آموزشی در حد بازسازی، آماده سازی و تبدیل اتاق های موجود به کلاس های درس تقلیل می یابد و به تبع، در بسیاری موارد تنها یک نقطه ورود به ساختمان نیز بیشتر وجود ندارد. اما به طور کلی بهتر است در صورت امکان برای حوزه های مختلف مدرسه ورودی مجزا از ورودی دانش آموزان تعریف کرد. حوزه خدماتی از جمله حوزه هایی است که با توجه به عملکردهای متنوع فضاهای آن نظیر شستشو و نظافت، پذیرایی، تأسیسات، تعمیرات، باربری، انبار و ...، به ورودی مستقل و دور از دسترس و دید مخاطبین و میهمانان مدرسه نیاز دارد. ماشین های تحویل وسایل می توانند در مجاورت این ورودی توقف کرده تا تخلیه بار بدون مزاحمت

سیزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

برای ورودی دانش آموزان صورت گیرد، همچنین مواد مضر، اشغال ها و مواد بازیافتی در نزدیکی این ورودی جمع آوری شده تا از مدرسه خارج شود. بهتر است ماشین های خدماتی بدون نفوذ به حیاط خدمات دهی داشته باشند.

باید در نظر داشت که برای اتوبوس هایی که قصد سوار کردن دانش آموزان جهت رفتن به اردوهای دانش آموزی را دارند امکان ورود و خروج، توقف و مکث راحت و آسان بدون ایجاد مزاحمت و مشکلات ترافیکی فراهم شود.

رفت و آمد معلمین و کادر اجرایی مدرسه و میهمانان، اکثرا با ماشین شخصی صورت می گیرد، این تردد سواره نباید اختلالی در رفت و آمد دانش آموزان ایجاد کند؛ بنابراین این ورودی سواره باید در جایی واقع شود که اتومبیل ها امکان ورود به محوطه را داشته باشند و رانندگان بتوانند خودروها را با حداقل تأثیر فیزیکی در پارکینگ مدرسه پارک کنند.

ورودی های ذکر شده می بایست از یکدیگر قابل تشخیص باشند. به عنوان مثال می توان به طراحی درب ورودی کوچک برای دانش آموزان و درب خروجی بزرگ برای وسایل نقلیه اشاره کرد. همچنین در طراحی ورودی اصلی دانش آموزان می توان از عقب نشینی دیوار مدرسه برای ایجاد پیش فضای ورود و قرارگیری درب اصلی و تابلو مدرسه استفاده کرد.

ورودی فضاهای جنبی محیط های آموزشی نظیر آمفی تاتر، سالن های ورزشی و مراکز فرهنگی که رفت و آمد میهمانان و شهروندان در آن ها وجود دارد می بایست به طور مستقل و بدون تداخل عملکردی با ورودی دانش آموزان طراحی شود. در این ورودی ها پیش بینی رفت و آمد تعداد زیادی از مخاطبین و در نظر گرفتن محوطه و پیش فضای ورودی، محل تجمع و انتظار الزامی است.

۵- نتیجه گیری

۵-۱- ورودی اصلی مدرسه به دانش آموزان خوش آمد می گوید

ورودی مدرسه، اولین مکانی است که دانش آموز در ابتدای ورود به مدرسه با آن روبه رو می شود. ورودی می تواند خوش آمدگو و دوستانه باشد، دانش آموزان به خصوص کودکان را به سمت خود جذب کرده و آن ها را به ورود و حضور در مدرسه دعوت کند. برای این هدف با توجه به سن کاربران و خصوصیات روحی آن ها، پیش ورودی های خوانا، شاخص با خاصیت دعوت کنندگی مورد توجه است. نمونه بارز این نکته را می توان در تعریف ورودی پیش دبستانی ها مشاهده نمود. تصاویر و نقش های آشنا برای کودکان و دیواره و درب نقاشی و رنگ آمیزی شده به خوبی این مراکز را از ساختمان های مجاور تفکیک کرده و کودکان را به خود جلب می کند. در طراحی ورودی به خصوص در مدارس ابتدایی استفاده از هندسه ای مناسب، فرم فضایی قابل تشخیص و به دراز هرگونه پیچیدگی، عناصر شاخص و نیز رنگ های گرم و شاد دانش آموزان را به ورود به مدرسه دعوت کند

۵-۲- ورودی اصلی مدرسه دانش آموزان را بدرقه می کند

ورودی آخرین فضایی است که دانش آموزان در هنگام خروج از مدرسه با آن ارتباط دارند. رفتار دانش آموزان و والدین آن ها ما را متوجه دو پیش فضای مهم در دو سوی ورودی مدارس می کند. دانش آموزان در نزدیکی ورودی مدرسه در انتظار خروج و والدین خود می مانند. آن ها به دنبال فضایی مشخص در حاشیه ای تعریف شده و مجزا از حیاط بزرگ مدرسه می گردند، فضایی که علاوه بر انتظار کشیدن، به تجمع و گپ های دوستانه میان دانش آموزان و والدین نیز می انجامد؛ بنابراین فضای ورودی علاوه بر تعریف حریم، نمایش آستانه ورود به مدرسه، دعوت کنندگی و خوش آمدگویی به مخاطبان، می تواند شامل محدوده ای تعریف شده و مشخص در درون محوطه مدرسه باشد.

در خارج از محوطه مدرسه نیز والدین در انتظار خروج فرزندان خود تجمع می کنند. آن ها نیز به دنبال فضایی بدون مزاحمت اما مشرف به ورودی مدرسه می گردند. در صورت امکان می توان پیش فضا ورودی را به سایبانهایی مجهز نمود. وجود این

سیزدهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

عرصه ها در فضای ورودی و ایجاد سلسله مراتب حرکت به منظور خروج از شهر و ورود به مدرسه و نیز خروج از مدرسه و ورود به شهر، موجب آمادگی روانی بیشتر دانش آموزان برای حضور در فضایی متفاوت می شود.

مراجع

۱. مفیدی نژاد نغمه، خسروجردی نرجس، نکات طراحی مجتمع آموزشی (آنچه دانشجویان و طراحان باید بدانند)، انتشارات کتابکده کسری، ۱۳۹۷
۲. خسروجردی نرجس، مکرم حبیبه، تأملی بر الفبای طراحی در فضاهای آموزشی مقطع ابتدایی، انتشارات طحان، ۱۳۹۱
۳. طالبیان نیما، آتشی مهدی، نبی زاده سیما، مجتمع آموزشی، انتشارات کتابکده کسری، ۱۳۹۱
۴. مفیدی نژاد نغمه (مترجم)، مکان های مردمی، انتشارات کتابکده کسری، ۱۳۹۴
۵. کامل نیا حامد، دستور زبان طراحی محیط های یادگیری، انتشارات سبحان نور، ۱۳۸۶
۶. شاطریان رضا، طراحی و معماری فضاهای آموزشی، انتشارات سیمای دانش، ۱۳۸۷
۷. شفایی مینو، مدنی رامین، اصول طراحی فضاهای آموزشی کودکان بر اساس مدل خلاقیت، نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال چهارم، جلد ۴، شماره ۳، بهار ۱۳۸۹
۸. لطف عطا، آیناز، تأثیر عوامل محیطی بر یادگیری و رفتار در محیط های آموزشی (ابتدایی) در شهر، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۱- پائیز ۱۳۸۷
۹. AOA ضوابط طراحی فضاهای آموزشی، مرکز تخصصی معماری ایران
۱۰. هرتزبرگر، ۲۰۰۳، مدارس از موضوع های مورد علاقه من هستند، فصلنامه معماری ایران (ما)، ۱۳۸۳، ش ۱۷
11. www.chlhistory.org
12. www.froebelweb.org
13. www.drvalipour.ir
14. www.dournals.ut.ac.ir
15. www.creativity.ir
16. www.pldplus.com
17. www.desighnshare.com/index.php/case-studies
18. www.Bluffton.edu/
19. www.Architecture.org/
20. www.desighnshare.com/Research/TannerES/DASE.htm
21. www.Archpedia.com/Architects.html
22. www.NCEF.org
23. www.educfacilities.org/pub.pdf
24. www.education.ie
25. www.schooldomein.nl
26. www.archrecord.construction.com
27. www.oecd.org/
28. www.markazsalamat.ir/acomps.php